

Arild Rosenkrantz: Michael a drak, 1923.

William Turner: Anjel stojaci v slnku, 1846.

Archanjel Michael víťazí nad čertom, 1588.

MICHAEL, ARCHANJEL SLNKA

Michael je v kresťanskej tradícii prvý a najväčší z anjelov. Stojí na čele nebeských zástupov a skvie sa medzi nimi ako slnko medzi hviezdami. Daniel (12:1) ho oslovuje ako „*veľké knieža*“ a Biblia ho ako jediného výslovne označuje za archanjela (Júd 1:9). Celkovo sa Michael v Biblii menom spomína štyrikrát a tie štyri verše odrážajú štyri úlohy, ktorými je podľa katolíkov poverený: je anjelom smrti, súdu, premožiteľom diabla a ochrancom vyvoleného ľudu. Obraz Michaela nám dokresluje aj rozsiahla apokryfná literatúra a desiatky správ o zjaveniach Michaela sa tradovali v ústnych legendách. Podľa nich je Michael aktérom i niektorých ďalších biblických veršov, aj keď tam nie je uvedený menom.

Sochy a maľby najčastejšie stvárnajú **Michaela v role drakobijcu**: v plnej zbroji, s obnaženým mečom alebo kopijou. Pod jeho nohami leží drak alebo diabol v ľudskej podobe. Archanjel nohou drví hlavu diablu alebo vráža kopiju drakovi do hrdla. Tento obraz čerpajú z dvanástej kapitoly Jánovho Zjavenia: „*A povstal boj na nebi: Michal a jeho anjeli bojovali proti drakovi; a bojoval i drak a jeho anjeli... A zvrhnutý bol ten veľký drak, ten starý had, ktorý sa volá diabol a satan, ktorý zvädza celý svet; zvrhnutý bol na zem a boli s ním zvrhnutí i jeho anjeli*“ (Zjv 12:7, 9).

Michael je vodca nebeského vojska; vedie dobrých anjelov v ich víťaznom boji proti pekelným mocnostiam. Ortodoxní kresťania ho preto titulujú ako *taxiarchos* a *archistrategos*, čiže vrchný veliteľ. Tak vystupuje už v rukopisoch od Mŕtveho mora z posledných storočí pred Kristom. V príbehu *O vojne synov svetla proti synom temnoty* je jeho protivníkom, vodcom temných mocností Belial. V židovských legendách najčastejšie bojuje proti Samaelovi, ktorý je hlavným žalobcom Izraela.

Samotné Michaelovo meno v hebrejčine znamená „*Kto je ako Boh?*“. Je to bojový pokrik, Michaelovo zvolanie vo chvíli, keď sa Satan povyšuje a priravnáva k Bohu. Michael sa mu postaví a jeden z dovtedy najvyšších anjelov padne. Tretina anjelov ho nasleduje. Satan je tá „*hviezda, ktorá padla z neba na zem... veľký červený drak... jeho chvost vliekol tretinu nebeských hviezd a vrhol ich na zem*“ (Zjv 9:1, 12:3, 4). Niekedy preto na štíte, ktorý Michael obracia k drakovi, býva latinský prepis jeho mena: *Quis ut deus?* Podľa iného výkladu je Michaelovo meno odvodené z hebrejského *jachal*, čo znamená byť silnejší, víťaziť. Bez otáznika by mohlo znamenať aj Michaelovu veľkú blízkosť a podobnosť Bohu, ktorého zastupuje ako miestodržiteľ nebies.

Niektoré pozemské historické udalosti ľudia chápali ako odraz prapôvodného Michaelovho činu, ktorý sa odohral na nebi. Cisár Konštantín pripisoval Michaelovi svoje víťazstvo nad Liciniom v bitke pri Adrianopoli roku 324. Neďaleko od bojiska stál chrám okrídleného božstva, ktoré sa Konštantínovi vo sne predstavilo ako Michael. Cisár ho prebudoval na *Michaelion* a ten sa stal vzorom pre ďalšie chrámy. Tam boli aj prvé zobrazenia drakobijcu. Udalosť totiž chápali ako odraz udalostí zo Zjavenia – sám seba spájal s Michaelom a Licinia s hadom.

Jozuemu sa „*knieža vojska Hospodinovho*“ zjavilo v predvečer bitky pri Jerichu (Joz 5:13-15). V podobe blesku vraj Michael zastrašil nepriateľov a zachránil Carihrad obliehaný Avarmi (626). S plamenným mečom sa zjavil Lombardanom na konci bitky pri Siponte roku 663 a dopomohol im k víťazstvu nad Saracénmi. Dmitrij Donský sa údajne po porážke Tatárov

na Kulikovskom poli (1380) vrhol na zem pred ikonou Michaela. A v roku 1425 mala Johanka z Arku videnie Michaela, ktorým sa začalo oslobodenie Francúzska spod anglickej nadvlády.

Michael je vzor duchovného bojovníka, nebeský ochranca, ktorého vyzývame zoči-voči vnútorným pokušeniam i vonkajším nepriateľom. Tento archanjel nám prepožičiava vnútornú silu čeliť zlu. Vyslobodzuje nás z rúk nepriateľov. Moslimovia preto privolávajú Michaela pri exorcizme v prípadoch posadnutosti. Kráľ Šalamún dostal od Michaela pečatný prsteň, ktorý mu dovoľoval podrobiť si démonov. Bol to tento anjel, čo sa so zábleskom svetla objavil v žalári u apoštola Petra a zázrakom ho vyslobodil z reťazí (Sk 12:7). Do roku 1964 bola súčasťou omši aj nasledovná modlitba Leva XIII. k archanjelovi: „*Svätý Michal, archanjel, bráň nás v boji, ochraňuj nás pred zlom a úkladmi diabla... Knieža nebeských zástupov, zažeň do pekla Satana a iných zlých duchov, ktorí sa na skazu duší potulujú po svete*“. Ako bojovník a ochranca pred zlom sa Michael v stredoveku stal patrónom niekoľkých rytierskych rádov a v súčasnej cirkvi platí za patróna vojakov a policajtov.

Nielen preto, že slnko je najjasnejšia hviezda, sa Michael v kabale a mágii označuje ako archanjel Slnka. Obsahovým **jadrom slnečného archetypu je zápas a víťazstvo svetla nad tmou, pravdy nad lžou, dobra nad zlom**. Michaelská téma je témou slnečných božstiev. **Michael vedie anjelský chór mocností** (gr. *exousiai*, lat. *potestates*) obývajúcich štvrté nebo, čiže sféru Slnka. Dve zmienky o tomto chóre sú v apoštolských listoch (Kol 1:16, 1Pt 3:22). Nové preklady však zastrelili pôvodný význam, že ide o anjelský chór, a prekladajú *mocnosti*, ako keby išlo o svetské vlády a autority.

„*Mocnosti sú inteligencie vznešené...*“, píše sa v sýrskej *Knihе otcov*.^{Altrichter} Podľa Dionýzia Areopagitu anjeli z tohto chóru stelesňujú „*nezničiteľnú harmóniu*“.^{Areopagita} „*Odrážajú pokusy démonov o ovládnutie sveta... poslaním mocností je vyrovnávať alebo zmierovať protiklady... Zabráňujú úsiliu démonov rozvrátiť svet a sú... udržiavateľmi kozmického poriadku a rovnováhy*“.^{Godwin, Bunsón} Aj podľa sv. Gregora Veľkého „*mocnosťami nazývame anjelov, ktorým sú podriadené nepriateľské sily*“ a Alan z Lille píše, že „*ich úlohou je udržiavať démonov v medziach*“.^{Gregor, Alanus} V sprievode mocností vidíme diabla spútaného reťazami, napríklad na strope dómu sv. Marka v Benátkach.

Ako sa volá ten „*anjel, ktorý stojí v slnci*“ a pomáha, keď sa Slovo na bielom koni stretne v poslednom boji so šelmou? Apokalyptik ho vidí, ako zostupuje z neba „*s kľúčom od priepasti a veľkou reťazou v ruke*“, ktorou spúta draka na tisíc rokov (Zjv 19:17, 20:1-3). Anjel v slnku je Michael, ktorý už v kumrán-ských zvitkoch vystupuje ako „*princ svetla*“ a v Hermasovom pastierovi ako „*veľký, žiariaci anjel*“. Imagináciou slnečných mocností zakončil Rudolf Steiner posledný verejný prejav pred svojou smrťou: „*Moci ducha, ktoré ste vzišli zo slnečných mocností, Vy, čo svietite a prinášate milosť svetom; Božská myseľ Vás predurčila byť Michaelovým žiarivým šatom... Vy, jasné bytosti éterických svetov, prinášate Kristovo Slovo človeku... A vy, žiaci duchovného poznania, prijímajte múdre pokynutia Michaela, prijímajte slovo lásky svetovej vôle, nech pôsobí vo vznešených cieľoch vašich duší*“.

Kresťanstvo rovnako ako zoroastrizmus – perzské slnečné náboženstvo, ktoré predchádzalo kresťanstvu – sa na ľudskú dušu dívajú ako na bojisko síl svetla a tmy, dobra a zla. **Michael sa sprítomňuje v dušiach všade tam, kde prekonávame sami seba**. Tento zápas vymedzuje vlastné ľudské dejiny. Dejiny sa začínajú vyhnáním z raja, keď človek po prvýkrát okúsil ovocie dobra a zla, a vydal sa vlastnými cestami, opustiac prapôvodnú nevinnosť

Eugène Thirion: Zjavenie Michaela Jane z Arku, 1876.

Guariento di Arpo: Anjel z chóru mocností drží na reťazi diabla, 1354.

Viktor Michailovič Vasnevov: Posledný súd, 1904.

spočívajúcu v nevedomelom súlade s celkom stvorenia. Dejiny sa končia poslednou bitkou dobra a zla, prekonaním ich rozporu a návratom k celistvosti.

Posledný a rozhodujúci boj dobra so zlom, definitívne víťazstvo svetla nad temnotou sa odohrá v čase konca. Michaelova rola preto vyvrcholí práve vtedy – je **anjelom posledného súdu**. Prorok Daniel (12:1-3) to opísal takto: „V tom čase povstane Michael... a bude čas súženia, akého nebolo... A v tom čase bude vyslobodený tvoj ľud, každý, kto bude nájdený zapísaný v knihe. A mnohí z tých, ktorí spia v zemi prachu, sa zobudia, a to jedni k večnému životu a druhí k hanbe a k večnej potupe. Ale rozumní sa budú skvieť ako jas oblohy, a tí, ktorí privodia mnohých k spravodlivosti, ako hviezdy na večné veky.“

Keď zaznie Michaelova poľnica, hroby sa otvoria a mŕtvi vstanú, aby boli súdení. Druhým najčastejším výtvarným motívom býva preto Michael, ako drží v ruke váhy a váži duše. V jednej ruke váhy a v druhej zvitok – knihu života. Súdny deň sa opisuje najmä v Zjavení (20:11-13) a v evanjeliu podľa Matúša (25:31-46). Odtiaľ čerpali výtvarníci námet pre svoje kompozície. Hore v strede zasadol Kristus po svojom druhom príchode na trón slávy aj so všetkými anjeli. Otvorili sa knihy života a každý je súdený podľa svojich skutkov. V popredí stojí Michael s váhami a triedi duše. Oddeluje ovce od capov, zrná od pliev. Duše spravodlivých stúpajú po pravici Božej do nebeského kráľovstva. Po ľavej strane zástupy zatratených zostupujú do ohnivých pekiel a preberajú si ich diabli. Tí prví získali blaženosť a večný život, tých druhých čaká po dlhom utrpení druhá smrť.

Peklo trvá po veky vekov (rozumejme teda, že nie navždy, ale po dobu časovo ohraničených cyklov vnútri väčších cyklov). Druhá smrť (Zjv 20:14-15) je smrť ducha. Smrť tela je prechodná a v prvých storočiach sa aj na Západe verilo, že človek sa rodí a zomiera viackrát. Duchovná smrť je navždy. V knihe života sú zapísaní živí – živí duchom. Biologicky živí nemusia ožiť v duchu, ako hovorí Kristus mládencovi: „Nechaj mŕtvych, nech pochovávajú svojich mŕtvych...“ (Lk 9:60).

Súdny deň sa vyobrazoval nad vstupnou bránou stredovekých chrámov. Sily svetla prichádzajú z východu, kde sa rodí deň, a tam je nasmerovaný aj oltár. Noc sa rodí na západe, na konci dňa. Zo západných priechelí katedrál Michael bojuje proti tme. Aj ako **anjel jesene** nastupuje vládu v čase žatvy, keď sa dni krátia a v ročnom kolobehu začína prevládať tma. Sviatok Michaela sa na Západe už koncom antiky svätil 29. septembra, niekedy aj 11. októbra a v súčasnej východnej cirkvi 8. novembra. V celej Británii bola známa legenda, že po sviatku Michaela sa nemajú zbierať černice; vtedy totiž archanjel zvrháva z neba Satana a ten spadne do ostružinového kríka. No akože svetlo víťazí nad tmou, práve keď v ročnom kolobehu ustupuje a rozširuje sa temnota? Michael nám prináša vnútorné svetlo – svetlo myšlienok, ktoré sa zapalujú v našom vnútri, ktoré zapalujeme z vlastnej vôle, keď sa okolitý svet norí do temnôt.

Michael je anjelom posledných vecí, kresťanským **anjelom smrti**. Smrť je malý súd. Pri zážitkoch na prahu smrti sa zmení plynutie času a za zlomok sekundy sa nám premietne náš život. Po prvýkrát ho uzieme vo svetle skutočných hodnôt, v jeho pravom význame. Tam, na prahu smrti nás čaká archanjel Slnka. Nie je to on, kto vynáša súd. Anjel smrti mlčí a díva sa, ako sa postavíme k pravde o sebe. Len tí, čo si počas života urobili vzťah k Michaelovi, to dokážu znieť a neprepadnú zúfalstvu. Len tí, čo v sebe rozžali iskierku duchovného Slnka, dokážu privolať Michaela, aby ich vytrhol z pazúrov

Michael zachraňuje dušu zomierajúceho z rúk diabla, 1430.

temných príšer. Tento zážitok je vnútorne reálny v úplne doslovnom zmysle: netvori, ktorí sú presným stelesnením našich zlých vlastností, nás sužujú v duševnom tele, vo svete utkanom z akejsi jemnej látky. Kto správne zavolá, pocíti na svojej tvári závan voňavých perutí, zo srdca mu vytryskne kruh svetla, čo ako vlna strhne okolitú háveď do diaľky, a človek stúpa úrovniami (doslova, míňajú ho rôzne krajiny umiestnené vertikálne nad sebou) do čistejších výšin. Stačí zavolať... ale správne zavolať neznamená spomenúť si intelektuálne na nejakú správnu formulku, lež vyvinúť v sebe istú kvalitu srdca, posvätnú mravnú vôľu, ktorá má moc dať do pohybu anjelské svety. A na to je vo chvíli smrti neskoro, pokiaľ sme sa to nenaučili, kým sme žili.

To, čo opisujem, nie je teória, ale zážitok. Experimentálne sa dá overiť, ale je na to potrebné ovládať schopnosť bdelého snívania. Teda nie je to teoretický koncept, ktorý by sa bol rozšíril po svete, ale zážitok – a preto ho nájdeme nielen v kresťanstve, ale aj v perzskom, indickom a iných náboženstvách. Naši praotcovia málo teoretizovali a brali veci tak, ako ich zažili. Podobnými spôsobmi opisujú onen významný okamih, keď sa o nás uchádzajú bytosti dobra aj zla, a o výsledku rozhoduje náš charakter. V egyptskej *Knihе mŕtvych* je to Anubis, čo váži ľudské srdce oproti pierku bohyně spravodlivosti, a duša zomrelého musí byť schopná povedať: „Neublížoval som, nekrivdil som...“. Inak ju roztrhajú príšery z tmy.

„V hodine smrti“, tak hovorí tradícia, „Michael zostupuje a dáva každej duši možnosť pred odchodom vykúpiť sa od zlého, zaženie diabla a jeho posluhovačov.“^{Bunson} Michaela vzývajú pri zádušných omšiach, pri spievaní *requiem*, aby dušu zomrelého voviedol do večného svetla a nepohltila ju temnota. Zsväcujú sa mu kaplnky na cintorínoch. Michael vyniesol Adamovu dušu do neba. Júdov list (1:9) odkazuje na apokryfnú legendu, kde sa pri Mojžišom pohrebe Michael prie s diablom o dušu proroka. Popri známom obraze, na ktorom Gabriel s ľaliou zvestuje Márii počiatok nového života, existuje aj menej známy: Michael prináša Márii palmovú vetvičku na znamenie blížiacej sa smrti. Gabriel stojí na počiatku ľudského života a Michael na jeho konci. Palmová ratolesť, vetvička slnečného stromu je atribútom mučeníkov – držia ju v ruke tí, ktorým Michael priniesol korunu večného života.

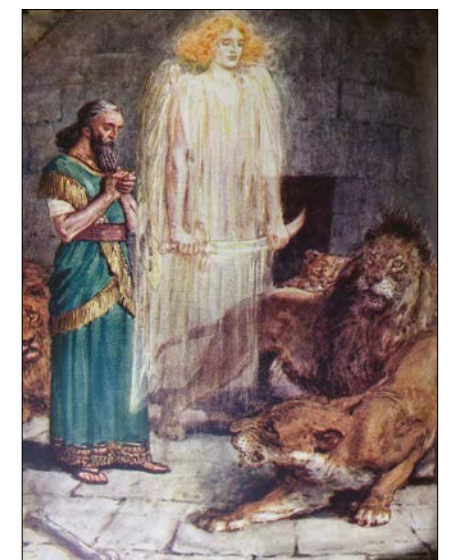
Michael, presne povedané, je **anjelom vzkriesenia**. Nie je anjelom smrti v zmysle zmaru duše a tela, ako sú Samael a Orifiel. Michaelovou mocou vstáva zdokonalený duch z premenenej telesnosti. Znamená smrť len potiaľ, pokiaľ je bránou k večnému životu, v zmysle vyslobodenia a nesmrteľnosti. Archanjel Slnka upiera svoj tvorivý pohľad na to nepominuteľné, na duchovné zlato v alchymickom procese premeny duší.

Tým sa dostávame k Michaelovi v jeho štvrtjej úlohe – je **patrónom vyvoleného ľudu**. V knihe Daniel (10:21, 12:1) alebo u Enocha sa píše, že Michael je kniežatom Židov. Je zástancom a ochrancom Izraela, bráni ho a prihovára sa zaň u Boha. Ochraňuje Boží ľud od čias patriarchov: zachraňuje Abraháma z pece Nimrodovej, Daniela z jamy s levom, Sáru pred poškrvnením, Lóta vyvedie zo Sodomy, Jákobovi zachráni život v lone matky. Vedie Izraelitov utekajúcich pred faraónom cez Červené more; zničí armádu asýrskeho kráľa Sinacheriba obliehajúcu Jeruzalem; pohne perzského kráľa Kýra prepustiť Židov zo zajatia; dodáva odvahu Gedeonovi; stojí pri Ester, keď Židom hrozí vyhubenie.

Každý národ má svojho strážneho ducha a u Daniela sa spomínajú aj anjelské kniežatá Peržanov a Grékov. Tu ide však o čosi viac. Michael nie je len národným duchom vlievajúcim osobitý charakter židovstvu, ale patrónom

Samuel van Hoogstraten: Anjel s palmou zvestuje smrť panne Márii, 1670.

Charles Edmund Brock: Anjel ochraňuje Daniela v jame s levmi, 1928.

James Powell: Archanjel Michael, 1888.

Michaelov zázrak pri Kolosách. Freska na hore Athos, 1546.

Oswald Achenbach: Anjelský hrad za súmraku, 1882.

nom tých, čo majú byť spasení. To je duchovný prúd, ktorý bol po istý čas činný v rámci dedičnej línie a prekryval sa s ňou. S Kristovým príchodom sa však odpútal od pokrvných zväzkov. Novým vyvoleným ľuďom sú pokrstení zo všetkých národov – tí, čo sa druhýkrát narodili z Ducha. Pred príchodom Krista Michael ochraňoval synagógu a po ňom ochraňuje cirkev. Kresťania zo všetkých národov ho vzývajú ako svojho patróna.

O štvrtom nebi rabíni hovorili, že je tam nebeský Jeruzalem, chrám a oltár. Michael je veľkňazom pri tom oltári. Je **kadidelníkom** (Zjv 8:3) so zlatým kadidlom v nebi a na zemi tajomne prítomný v obeti kadidla. Kadidlo je niečo očistené, čo stúpa k nebu, keď sa nižšie premieňa na vyššie. Čo je to? Sú to modlitby svätých a spravodlivých, či rovnvo ich duše, ktoré Michael vynáša pred Pána. Oni sú tou slnečnou substanciou, duchovným zlatom, plnými klasmi eschatologickou žatvou zhromaždenými do sýpok. Michael stojí v rieke zlata tečúcej vertikálne dohora, v obetnom prúde zušľachťujúcom a povznášajúcom všetky tvory. Preto hovorí Dionýzios Areopagita, že slnecové mocnosti „narovnávajú všetky bytosti a smerujú ich nahor.“^{Areopagita} Podľa serafínskeho doktora Bonaventuru „spoločným menovateľom Michaelovho pôsobenia je privádzanie duší k Bohu“, čo je všeobecne vzaté úlohou všetkých anjelov, ale Michaelovi prislúcha zvláštnym spôsobom.^{Altrichter} Odráža sa to aj v tom, že Michaelove svätyne sa stavajú na pahorkoch, je patrónom výšin.

V prvých storočiach bol však Michael najčastejšie **uctievany v role liečiteľa**. Dal vytrysknúť liečivému prameňu pri Kolosách vo Frýgii a uctievali ho aj pri ďalších termálnych prameňoch v Malej Ázii. Hoci liečiteľstvo je doménu Rafaela. Mohlo by ísť o číru zámenu, lebo v niektorých kabalistických a magických spisoch alebo aj v *Zlatej legende* od Longfellowa sú mená anjelov merkúrskej a slnečnej sféry navzájom zamenené. Skôr však ide o skutočnú blízkosť a obsahové prekryvanie sa činností oboch archanjelov. Podobným spôsobom sú spätí aj v dejinách filozofie. Tiež v role sprievodcu duší (gr. *psychopompos*) Michael nadväzuje na gréckeho Herma. Michaelovým predchodcom v keltských krajinách bol slnečný boh Lugh, ktorého Rimania prirovnávali aj k svojmu Merkúrovi.

Všetky Michaelove roly sú previazané nevyhnutnou vnútornou logikou a **sú vlastne jedno**. Víťazí nad drakom-hadom, ktorý je pôvodcom zla a hriechu. Choroba, smrť a zatratenie sú však len dôsledkom hriechu, ktorý sa začal pádom v raji. Rôzne choroby spôsobujú jednotliví démoni. Uzdravovanie preto patrí k schopnostiam slnečných bohov, ako sú Apollón, Lugh a ďalší. Prekonaním hriechu prekonávame príčiny smrti a získavame účasť na vzkriesení. Najznámejšie zjavenie Michaela v súvislosti s uzdravovaním sa traduje z roku 590 počas morovej epidémie. Archanjel vtedy vyslyšal prosby pápeža Gregora Veľkého a zjavil sa, zasúvajúc svoj meč do pošvy na znamenie, že mor sa končí. Videli ho na múroch Hadriánovho mauzólea v Ríme, ktoré sa odvtedy volá Anjelský hrad.

Michaelská cnosť je slnečná, je to spravodlivosť. On je tým „*slnkom spravodlivosti*“, ktorého krídla liečia (Mal 4:2). Židia však trvali na tom, že skôr Gabriel predstavuje prísnu tvár Božiu a vykonáva tresty, kým Michael je anjel milosrdenstva. Áno, mesačné božstvá sú vykonávateľmi osudu, kým slnečné nás z neho vyslobodzujú. Nejde tu o spravodlivosť v zmysle odplaty; ale o to, že nájdením vlastného streda, harmónie, rovnováhy vstupujeme do prúdu milosti. V islamskom folklóre má Michael smaragdové krídla a vlasy farby šafranu, pokryté myriadami tvárí a úst prosiacich v myriadach nárečí Boha o zľutovanie. Jaskyňa na vrchu Monte Gargano v Apúlii je najslávnejším

pútnickým miestom, kde sa zjavil Michael. Nad jej vchodom sú vyryté slová, ktoré sám Michael povedal miestnemu biskupovi: „*Toto je zvláštny príbytok, kde sa zmýva každá vina*.“^{Altrichter}

Záverom spomeňme otázku, ktorú si mnohí kládli: ku ktorému rádu anjel ov Michael naozaj patrí? Teológovia si neboli istí. Na jednom mieste Biblie je titulovaný ako archanjel a na inom ako *princ, knieža*. Označenie *archanjel* naznačuje, že ide o nejakého vyššieho anjela (gr. *arch* = prvý, hlavný). Podľa Akvinského Michael vládol len najnižšiemu chóru – anjelom, kým Bazil Veľký a grécki otcovia ho kládli nad všetky chóry. Podľa Bonaventuru bol serafom a ďalší ho stotožnili s cherubom, čo s plamenným mečom stráži bránu raja. Patrí teda k archanjelom, kniežatstvám, mocnostiam, cherubínom či serafínom? Ako môže byť jeden z archanjelov nadradený všetkým vyšším chórom nad sebou?

Táto otázka je motivovaná skôr intelektuálnou zvedavosťou než praktickou potrebou. Rozhodujúce je naučiť sa rozoznávať a vytvoriť v sebe michaelskú kvalitu, aby sme vedeli sprítomniť tohto archanjela v našich životoch. Odpoveď pre rozum máme tiež. Slovo archanjel sa používa v dvoch významoch: v užšom zmysle označuje len ôsmy anjelský chór a v širšom všetkých vyšších anjelov. Ďalej vyššie bytosti sa vteľujú na nižších úrovniach. Odejú sa šatom z hrubšej substancie, kým svojím vnútrom zostávajú v spojení s vyššou, žiarivejšou sférou. Michael je jednou z mocností, ktorá pôsobí medzi archanjelmi. Má však centrálnu postavenie medzi anjeli vôbec, lebo skrze neho prežaruje sila prevyšujúca všetky chóry – sila Kristova.

Takto ho oslovuje gotický chválospev: „*Michael! Vznešený, mocný nebeský princ! Ty vynášaš nahor zlatý jas Krista kráľa. Sväté je tvoje meno, ó Michael, ktorý si ako Boh. Ako spoločník Trónov si základným kameňom nebeskej klenby. Stojíš v pevnosti Panstiev a vysoko sa týčiš medzi Silami. Uprostred Mocností a Kniežatstiev sa zjavuješ ako oslnivý jas. Do svätého chóru Cherubínov prinášaš očistný oheň. Svätou kopijou vládneš medzi Serafínmi. Ako najstarší si právoplatným vodcom všetkých nebeských šíkov*.“^{Stein von Baditz}

Carl Timoleon von Neff: Anjel s kadidelnicou, 19. stor.

Archanjel Michael-Metatron na perzskej iluminácii zo 14. stor.

Zjavenie Michaela na hore Gargano, 15. stor.